

Groenvoer

Herfst 2025 jaargang 49 - 3

Wildpluk

Verdroging

Natuur in de stad Apeldoorn

ivn natuur
educatie
Apeldoorn

Colofon

IVN Apeldoorn

VN Natuureducatie laat jong en oud beleven hoe leuk, gezond én belangrijk natuur is. IVN telt ruim 30.000 leden verdeeld over 162 afdelingen. IVN Apeldoorn richt zich daarbij op de gemeenten Apeldoorn, Voorst en Epe.

IVN Apeldoorn organiseert activiteiten zoals wandelingen met gids, wandel- en fietsroutes, cursussen, landschapsonderhoud en activiteiten voor jong en oud.

Lid worden

Meld je aan via de site van IVN Apeldoorn of door een mail te sturen naar secretaris@ivn-apeldoorn.nl
Contributie (per jaar): leden € 25,- te betalen op IBAN NL 25 INGB 0000 949976 t.n.v. IVN Apeldoorn.
Opzegging vóór 1 november aan secretaris@ivn-apeldoorn.nl
Wijzigingen in adresgegevens (mailadres) graag melden bij ledenadministratie@ivn-apeldoorn.nl

Bestuur en contactpersonen werkgroepen

Zie www.ivn-apeldoorn.nl in het menu **Over ons**

Groenvoer

Groenvoer is het contact- en informatieblad van IVN-Apeldoorn en verschijnt viermaal per jaar. Het blad is voor en door leden.

Schrijven en fotograferen voor Groenvoer

De redactie van Groenvoer ontwerpt in een redactie-bijeenkomst de inhoud van Groenvoer. We kijken vooral vooruit en houden rekening met het seizoen en wat er speelt aan ontwikkelingen. Daarna nodigen we gericht IVN-leden en niet-leden uit te schrijven of te fotograferen voor een rubriek in Groenvoer.

De redactie houdt zich het recht voor ingezonden artikelen te redigeren.

Misschien vind jij het interessant om (incidenteel) iets voor Groenvoer te schrijven of te fotograferen?

Laat het weten via groenvoer@ivn-apeldoorn.nl

Overname van artikelen is toegestaan na schriftelijke toestemming van de auteur en de redactie.

Redactie

Saskia Kattemölle (coördinatie), Ria Brouwers (eindredactie), Wolter Termaat, Monic Breed, Jenneke van der Craats (vormgeving), Ten Gevers (fotoredactie).

Verspreiding Groenvoer: Wim Rademaker e.a.

Aan dit nummer werkten mee: Herman Kattemölle, Annelies de Jong, Tineke Kok, Atie Schreuder, Yvonne Zwikker, Janneke Niessen.

De uiterste inzenddatum kopij voor het winternummer 2025 is 20 oktober 2025:

groenvoer@ivn-apeldoorn.nl

Omslag:

Inlaat Griftwater in infiltratiegebied Koekenberg te Epe

© Wolter Termaat

Inhoud

- 3 Van de redactie
- 3 Verenigingsnieuws
- 4 Droogte en verdroging
- 6 Inspiratie voor een beginnende natuurgidsen - 2
- 7 Groeit fruit aan bomen
- 8 IVN in beeld
- 10 Apeldoorn uniek met APV tegen wildpluk
- 11 Die komen hier echt niet
- 11 Heiligschennis
- 12 De Groene Mal
- 13 Hulpmiddelen om de natuur in te gaan
- 14 Op pad met Maarten Prins
- 15 Prikbord
- 16 Kunst en natuur: Jona en de vis
- 16 Quiz: Korstmossen

Natuurmoment

Herman Kattemölle oud-stadsdichter

WILDE PLANTEN

zie, aan de randen van de vijver
een mengsel van ingezaaid en aangewaaid
een extravagante choreografie
van bonte kleuren, ongetemd want
geen hand heeft er gesnoeid
noch het ritme bepaald

spontane planten, buiten de perken
een habitat van muisjes, vogels en insecten
hier leeft meer dan het oog ontwaart
elke plant een eigen stem
een wandeling als stille les
en elke stap een gedicht

Doorzetten

Ria Brouwers

Leve de 65-jarige! Deze zomer bruist IVN-Apeldoorn van activiteiten. De middenpagina's van dit nummer, waar vormgeefster Jenneke de foto's van activiteiten in een kleurrijk verhaal bijeengebracht heeft, getuigen ervan. Voor één van die activiteiten, de Wilde flora route in Berg en Bos, schreef voormalig stadsdichter Herman Kattemölle een beeldend gedicht. Het is het Natuurmoment op pagina 2.

Verder in dit nummer verhalen over IVN's corebusiness: educatie. De werkgroep Scharrelkids ging in drie dagen met leerlingen van twaalf klassen de natuur in. Het gidsen blijkt voor zowel de deelnemers als voor de gidsen verrijkend te zijn. Dat het mes aan twee kanten snijdt, ervaart ook redacteur Saskia. In 'Voer voor gidsen' beschrijft zij hoe zij zich het métier eigen maakt. Je draagt kennis over, maar leert er zelf ook veel van. Uitproberen en doorzetten is het devies. Datzelfde geldt voor Michiel Visch die in de serie over hulpmiddelen om de natuur in te gaan vertelt over zijn slimme step en fiets die hem tot ver buiten de gebaande paden voeren.

Droogte en verdroging komen aan bod in het thema artikel. Redacteur Wolter legt uit hoe het kan dat we, ondanks de toegenomen regenval, ook last hebben van watertekort. En hoe daar best wat aan te doen is. Onze vraag aan de gemeente Apeldoorn over het plan 'de Groene Mal' kwam op een goed moment. De gemeente zit midden in een proces van terugblikken op twee decennia natuurbeleid in en om de stad. Ook hier is sprake van doorzetten, binnenkort komt er een vervolgplan.

Terugblikken gaan we met de redactie van Groenvoer ook doen. Op die 65 jaar IVN-Apeldoorn. Daarvan maken we een jubileumnummer. Komt in december.

© IVN archief, Pixabay svklimkin, Holeysock sart

Verenigingsnieuws

Druk, druk, druk

Annelies de Jong

Zo druk als de snor zweefvlieg is met het verzamelen van stuifmeel op de wederik, zo druk zijn alle vrijwilligers met het werk voor onze vereniging. IVN Apeldoorn is een zeer actieve vereniging, met veel actieve vrijwilligers. Daar zijn we heel trots op!

Juist in dit jubileumjaar zijn er veel activiteiten en die moeten allemaal bemenst worden. Het werk van de vrijwilligers die dit doen is niet te onderschatten! Ook het bestuur zit niet op haar gat. We zijn aan het nadenken over wat voor soort bestuur we zijn en over wat voor bestuur we willen zijn. Wat is onze bestuursstijl en hoe komt ons werk ten goede aan de vereniging? Een ander belangrijk onderwerp waar we ons over buigen, is hoe activistisch we willen zijn. Zijn we er alleen voor de educatie en de informatie of mogen we ook iets van actiebereidheid tonen? En hoe ver willen we daarin gaan? Ook andere IVN-afdelingen denken hierover na. We gaan graag op een later moment met jullie in gesprek over deze onderwerpen.

Nog even over de snor zweefvlieg op de foto: wist je dat dit net zo'n belangrijke bestuiver is als de bij? De vrouwtjes kunnen in volwassen stadium de winter bij ons overleven. Bij aanhoudende warmte komen in de zomer de zweefvliegen met duizenden tegelijk uit Zuid-Europa. Massamigratie dus.

En waarom heet hij snor zweefvlieg? Kijk maar eens goed naar zijn strepen. Jammer genoeg hebben we op het moment geen insectenwerkgroep. Misschien een idee voor afstuderende NGO2-ers?

Snorzweefvlieg

© Annelies de Jong

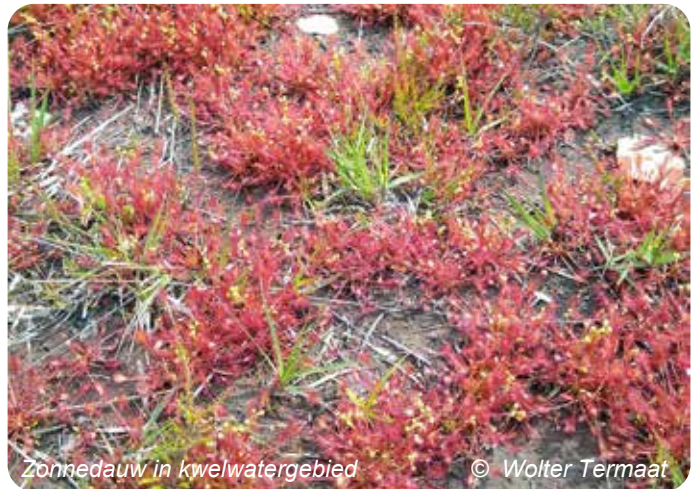
Droogte en verdroging

Wolter Termaat

Klimaatverandering

Klimaatverandering heeft invloed op de waterkringloop. Opwarming heeft namelijk tot gevolg dat de atmosfeer meer waterdamp uit de oceanen opneemt. Water dat periodiek met westenwinden in ons land als neerslag valt. Ondanks deze toename van de jaarlijkse neerslag moet Nederland toch maatregelen nemen tegen droogte en verdroging. Hoe kan dat?

In Nederland wisselen droge perioden en natte perioden elkaar af. In droge perioden wordt er meer water verdampt en verbruikt dan dat er aanvulling is uit neerslag. In natte perioden is dit andersom. Het teveel aan water zou in natte perioden opgevangen moeten worden, zodat het beschikbaar blijft voor de droge perioden. Maar dat is in Nederland ingewikkeld. In het verleden was alles erop ingericht om water snel af te voeren. Zodoende kan er periodiek een watertekort ontstaan, ondanks een toename in jaarlijkse neerslag.

Zonnedauw in kwelwatergebied

© Wolter Termaat

Droogte is een tijdelijk watertekort, vaak gerelateerd aan menselijk handelen. De hoeveelheid neerslag in een bepaalde periode compenseert het gebruik van water door de natuur en de mens niet. Er ontstaat dan een tekort, vooral op de zandgronden. Maatregelen die genomen worden bestaan uit het verminderen van de afvoer van water via sloten en vaarten en door het pompen van water naar droge gebieden. Dit voorjaar werden bij Eefde grote hoeveelheden water uit de IJssel richting het droge oosten gepompt. Ook de afvoer van het IJsselmeer naar de Waddenzee werd verminderd.

Droogvallende elzen

© Wolter Termaat

Water

Twee derde van het aardoppervlak is bedekt met water, grotendeels zout water. Slechts een paar procent is beschikbaar als zoetwater. Op de Veluwe is water allereerst voorradig als bodemwater rond de wortels van planten. Dit water is direct beschikbaar voor de vegetatie. Een tweede voorraad water vormt het oppervlaktewater, zoals sloten, meren, rivieren en de Randmeren. Een derde en tevens grootste voorraad water is de grondwaterbel onder de Veluwe, ongeveer zeven maal de hoeveelheid water in het IJsselmeer. Afhankelijk van de plaats ligt de grondwaterspiegel meer of minder diep. Als de verdamping hoger is dan de aanvulling uit neerslag, dan is droogte in natuur en landbouw het gevolg. Dit wordt opgevangen met aanvulling vanuit het oppervlaktewater en het grondwater, waardoor deze voorraden slinken. Uiteindelijk zal de grondwaterspiegel dalen. Bij voldoende neerslag wordt het bodemwater en het oppervlaktewater aangevuld, en daarna ook het grondwater.

Droogte en verdroging

Droogte en verdroging zijn twee begrippen die vaak door elkaar worden gebruikt. Wat ze gemeen hebben is dat ze beide iets zeggen over een watertekort.

Uitgedund douglasbos

© Wolter Termaat

Verdroging op de Veluwe

Verdroging is de situatie waarbij de grondwaterspiegel structureel gedaald is. Dit is sinds jaren het geval op de Veluwe met ernstige gevolgen voor de natuur. De zoetwaterbel onder de Veluwe wordt aangevuld met regenwater. Op de randen van de Veluwe wordt grondwater afgevoerd naar het dal van de IJssel en naar de Gelderse Vallei door kwel en door (sprengen)-beken. De invloed hiervan op de grondwaterstand is klein, maar op de natuur hebben kwel en (sprengen)-beken wel grote invloed. Het water levert bijzondere flora en fauna op.

Sprengenbeek

© Wolter Termaat

Veel water verdwijnt door verdamping via de vegetatie. Planten halen mineralen uit de bodem opgelost in bodemwater.

Deze oplossing wordt door de plant omhoog gezogen. De zuigkracht die daarvoor nodig is ontstaat door verdamping van water door de bladeren. Daarnaast verdampert er veel van de neerslag dat aan het bladerdek blijft hangen. Deze zogeheten interceptie verdamping verhindert dat de neerslag de bodem bereikt.

In de 19e eeuw werden door het verdwijnen van de potstalcultuur de ongebruikt liggende heidegronden ontgonnen en beplant met naaldbout. Deze naaldbossen verdampen echter veel meer water dan de oorspronkelijke heide met als gevolg verdroging. Men schat dat door deze bebossing met naaldbout het grondwater op de Veluwe structureel een halve meter gedaald is. Tegenwoordig wordt naaldbos uitgedund of vervangen door loofbos. Loofbomen verdampen ook water, maar ze zijn een groot deel van het jaar bladerloos. De verdamping op jaarbasis is daardoor lager dan bij de altijd groene naaldbomen. Bijkomend voordeel van deze omvorming is dat er ruimte komt voor meer biodiversiteit. Jong en oud bos, open en dichte plekken, beschutting, broedplekken en aanbod van voedsel voor dieren wisselen elkaar dan vaker af. Niet al het naaldbout wordt overigens vervangen. Uiteindelijk heeft een naaldbos ook zijn eigen dynamiek met specifieke dieren, planten en schimmels.

Infiltratie-ven Eperholt

© Wolter Termaat

Meer verdrogingsfactoren

De industrialisatie in de tweede helft van de 19 eeuw leverde water slurpende industrieën op.

Met name de voedingsmiddelenindustrie en de chemische industrie zijn in Nederland grootverbruikers van grondwater. Op de Veluwe zijn met name de papierindustrie en de beregening in de landbouw grootverbruikers.

Toen in 2023 papierfabriek de Hoop in Eerbeek sloot, steeg de grondwaterspiegel daar op sommige plekken met meer dan een meter. Tot ver in de omtrek was er een positief effect op de grondwaterspiegel waar te nemen. De bevolkingstoename op de Veluwe, die sinds 1950 meer dan verdubbeld is, heeft ook tot een groter grondwaterverbruik geleid.

De grondwaterspiegel van met name de Noord-Veluwe heeft te lijden gehad van de inpoldering van het IJsselmeer. Grondwater stroomt namelijk af naar de laaggelegen Flevopolder nu de tegendruk van het IJsselmeerwater verdwenen is. Het waterniveau in het Veluwemeer is wel verhoogd door sluizen bij Harderwijk en Nijkerk voor toch wat tegendruk. Maar uiteindelijk is de inpoldering verantwoordelijk voor zo'n halve meter grondwaterdaling.

Veluwemeer

© Wolter Termaat

Oplossingen

Bij elkaar hebben al deze factoren een structurele daling van de grondwaterspiegel op de Veluwe veroorzaakt van ruim een meter. De oorzaken zijn bekend en ook de effecten op de Veluwe natuur zijn in kaart gebracht. Toch zijn oplossingen niet zomaar voorhanden. Afwatering verminderen, invoering van gebruikersheffingen, hergebruik van industrieel water, beregeningsverboden en voorlichting hebben wel enig effect op het gebruik van grondwater. Maar met name op de hoge zandgronden waar ook de stikstofproblematiek nog meespeelt, is herstel een kwestie van lange adem. En helaas werkt klimaatverandering daarbij niet mee. Gelukkig groeit het inzicht en de techniek om verdroging te bestrijden. Hermeenderen van beken, efficiënter watergebruik in de landbouw met behulp van druppelirrigatie, aanleg van opvangbekkens, wadi's in woonwijken en omvorming van het bosbestand zijn daar voorbeelden van. Ook zijn er infiltratiegebieden, zoals bij Epe waar water uit de Klaarbeek en de Grift naar infiltratievennen wordt gepompt. De Noord-Veluwe op deze manier inrichten als wateraccu wordt de toekomst.

Meer info: Het stromende water van de Veluwe, uitgave de Bekenstichting.

Inspiratie voor beginnende natuurgidsen, deel 2

Saskia Kattemölle

In het zomernummer van GroenVoer gaf Carolien Londerman tips aan beginnende gidsen om te starten als natuurgids. Ik nam de uitdaging aan en reageerde op de oproep in een IVN-nieuwsbrief om mee te doen aan een excursie in het Sprengenpark. Deze excursie op 18 mei was door IVN gepland in het kader van 'de Atlas van Apeldoorn'. Dat is een initiatief van CODA om een wijk of een dorp in de schijnwerpers te zetten.

1e voorbereiding

De ervaren gidsen Yvonne Zwikker en Anton Dekker hadden zich ook aangemeld. Dat voelde goed, ook omdat we met elkaar de route gingen voorlopen. Yvonne verzamelde informatie over bomen in het park, Anton zorgde voor een plattegrond van het park met daarop de Latijnse namen van alle bomen. En ik verdiepte mij in de geschiedenis van het historische park. De gemeente Apeldoorn heeft als uitgangspunt dat historische parken de sfeer blijven behouden zoals ze zijn ontworpen. Er zijn indertijd veel bijzondere bomen uit andere delen van de wereld aangeplant die weinig bijdragen aan de biodiversiteit. De prioriteit van IVN ligt bij de ecologische waarde van een park. Het riep vraagtekens bij ons op over welk verhaal we wilden vertellen. Gelukkig staan er ook inheemse bomen en struiken. Aan de rand van het park is een singel met beplanting in etages waar Anton enthousiast van werd. Een lage kruidlaag met stinkende gouwe, look-zonder-look en paardenbloemen. Inheemse struiken als vlier, hulst, krentenboom, lijsterbes en hazelaar. Hoge inheemse bomen als zomereik, beuk, berk en esdoorn. Goed voor de biodiversiteit: genoeg voedsel, veiligheid en daardoor gelegenheid tot voortplanting en verplaatsing voor allerlei dieren. We gingen op zoek naar interessante, verspreid liggende plekken.

Anna Paulownaboom

© Saskia Kattemölle

2e voorbereiding

Bij de 2e keer voorlopen merkten we dat er wel heel bijzondere bomen stonden, zoals jonge bomen die waarschijnlijk beter bestand zijn tegen de klimaatverandering met droogte en warmte. We hadden oog voor de grote diversiteit aan vormen en kleuren van silhouetten van bomen, stammen, bladeren en bloemen. De bloemen in bomen zie ik pas sinds ik actief werd in IVN. Gelukkig bloeiden er nog heel veel soorten. We besloten meer soorten bomen aan bod te laten komen. Wie heeft eerder stil gestaan bij wel vijf soorten eiken en vier soorten esdoorns?

Ik liep daarna in mijn eentje nog een keer het hele traject met de plattegronden en mijn aantekeningen in de hand, en ik kreeg er steeds meer zin in.

Sprengenpark

© Saskia Kattemölle

Excursie

Achttien mei, mijn debuut als IVN-natuurgids in het Sprengenpark.

We verdeelden de 45 deelnemers in 3 groepen. Bij mijn introductie bleek dat een paar deelnemers opgegroeid waren in de toen nog nieuwe flats aan de Sprengeweg. Het gaf met hun herinneringen als aanvulling, een bijzondere start van de excursie. Onze/ mijn goede voorbereiding hielp om ze actief te laten ontdekken wat de verschillen zijn tussen bomen en om op zoek te gaan naar de bloemen. De deelnemers waren geïnteresseerd, stelden vragen en keken actief mee. Ze voelden aan de bladeren, de bast en zochten naar een begin van bloemen van de bijzondere geelhoutboom. Twee weken later bloeiden de bloemen prachtig. Ik hoop zo dat er deelnemers terug zijn gegaan om deze bloemen te bewonderen. Ik kwam als laatste terug bij het beginpunt, tijdsbewaking is nog een puntje voor de volgende keer! Wie volgt?

Bloem Geelhout

© Saskia Kattemölle

Groeit fruit aan bomen?

Tineke Kok en Alie Schreuder

In het multifunctionele gebouw DokZuid zitten de scholen Sebastiaan en Het Kompas. Van Jantje Beton kregen ze een subsidie van duizend euro. Te besteden bij IVN.

Twée scholen – drie dagen – twaalf klassen

De IVN Werkgroep Scharrelkids ging aan de slag om alle twaalf klassen van de twee scholen een natuurles te geven. Met het bedrag konden we ook materialen aanschaffen, zoals loeppotjes en zoekkaarten. We vormden een projectgroep en overlegden met de scholen. Tineke maakte een schema om het hele plan in drie dagen uit te voeren. Dat vroeg veel van de schoolorganisatie en het betekende ook dat de schoolgidsen een volle dag aan de gang moesten. Per dag hadden we minimaal zes gidsen nodig. Een hele puzzel, maar het lukte allemaal.

Waterdierjes vangen

© Tineke Kok

Thema: voorjaar

We maakten aparte lessen voor de kleuters, de midden- en de bovenbouw. Het thema was 'voorjaar', met diverse onderwerpen: vogels, waterdierjes, bloemen, zaden en insecten. In april gingen we met de klassen op pad in het Zuiderpark. Telkens was het prachtig weer en de kinderen genoten. Tijdens de wandelingen kwamen we van alles tegen. Zo konden de kinderen ervaren dat er in het voorjaar buiten heel veel gebeurt, dat de vogels een nest bouwen, dat ze verschillende snavels hebben, dat de bomen blad krijgen, de bloemen door de bijen bezocht worden, dat - na de bestuiving - appels aan bomen groeien. De kinderen ontdekten heel veel verschillende waterdierjes. En ze leerden dat in de natuur zoveel dingen met elkaar samenhangen.

Natuurlijk liep niet alles goed, maar improviseren kunnen we ook. Toen twee van de zes gidsen wegens ziekte opeens moesten afzeggen, bijvoorbeeld. Of toen we veel te veel activiteiten in een uur gepland bleken te hebben. Voortdurend pasten we de plannen aan, de kinderen merkten dat niet. Hun beleving van buiten in het park zijn leed er niet onder.

Kijk een 'mabliefje'!

© Alie Schreuder

Voor herhaling vatbaar

Al met al waren we erg blij met het resultaat. Tijdens de evaluatie van het project met de schooldirecteuren merkte Albert van Het Kompas op dat we een mooi plan hadden gemaakt, dat ook voor een andere school direct uit te voeren is. Of over een paar jaar weer in het Zuiderpark. Voor ons was dat een groot compliment.

Er valt veel te leren...

Het belang van deze natuurlessen werd ons treffend duidelijk toen bleek dat verschillende kinderen niet wisten dat fruit aan de bomen kan groeien. Ziehier het grote belang van IVN in het algemeen en van de Scharrelkids in het bijzonder.

Een paar opmerkingen van kinderen zijn ons bijgebleven. Een jongen vroeg wat het belangrijkste in de natuur is, zelf vond hij alles belangrijk. Een ander kind vroeg of de vissen in de beek gevoerd moesten worden. En Madeliefjes kregen nieuwe namen, Mabliefjes en Liefdesbloemen.

De nabespreking

© Tineke Kok

© Carolien Londerman

Tweede bioblitz

© Yvonne Zwicker

Wilde floraroute uitzetten

© Peter Verdegaal

Sprengenparkwandeling

© onbekende voorbijganger

Grassen determineren, dat valt niet mee

Prijsuitreiking winnende voortuin in Berg&Bos

© Francien van Putten

Excursie De Dellen

© Francien van Putten

Bioblitz camping Epe

© Yvonne Zwikker

© Hilde Ham

Slootjesdag

© Marieke Sprey

Slootjesdag

© Annelies de Jong

Onthulling bankje De Ploeg

© Francien van Putten

Slootjesdag Epe

© Ruud Knol

Onthulling bord Zuiderpark

© Marieke Sprey

Gelderse IVN middag

Apeldoorn uniek met APV tegen wildpluk

Yvonne Zwikker

Zondagochtend 25 mei klonk de stem van de Apeldoornse wethouder Danny Huizer in het radioprogramma van Vroege Vogels. Hij vertelde trots dat de gemeenteraad in Apeldoorn, als eerste gemeente in Nederland, had ingestemd met een speciale APV (Algemene Plaatselijke Verordening) om wildpluk ter bescherming van natuur en landschap tegen te gaan. De laatste jaren kwamen er steeds meer meldingen van groene boa's (buitengewoon opsporingsambtenaren) die mensen in het bos betrapten op grootschalige 'roof' van bijvoorbeeld noten, zaden, dood hout of paddenstoelen, zonder daar tegen te kunnen optreden.

Aantasting biodiversiteit

"Wildpluk betekent aantasting van de biodiversiteit, die van wezenlijk belang is voor een gezond ecosysteem", aldus de wethouder. Volgens hem is het helaas niet ongewoon dat mensen zakken met bijvoorbeeld tamme kastanjes mee naar huis willen nemen voor eigen gebruik of als bijverdienste. Met bepaalde paddenstoelensoorten gaat het erg slecht, terwijl ze een hele belangrijke functie in het ecosysteem vervullen. Wildpluk van paddenstoelen betekent in deze situatie verstoring van het bodemleven.

Geldt in bos en parken

In een APV regelt een gemeente zaken die niet door de wetgeving geregeld zijn. Het gaat daarbij om handhaving van de openbare orde en veiligheid bij overlast in die specifieke gemeente. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) stelt een modelverordening op, waarop gemeentes hun APV kunnen baseren en toespitsen. Goedkeuring door de gemeenteraad is noodzakelijk voordat een APV van kracht kan worden. Deze APV geldt in de openbare ruimte en niet alleen in het bos maar ook in parken en stedelijk gebied.

Mandje kamille

© TJana

Boa's ondersteunen politie

Oorspronkelijk waren er al maatregelen om het plukken en uitsteken van bloemen en planten te verbieden. Daarbij hoorde ook het sprokkelen van hout of het bij zich hebben van gesprokkeld hout. Het zijn de groene boa's met een speciale opleiding en speciale opsporingsbevoegdheid die zorgen voor de handhaving van de nieuwe APV. Zij ondersteunen hiermee de politie in de openbare ruimte.

Gemeente Apeldoorn extreem groen

Er is in Apeldoorn vooraf een onderzoek gedaan onder 6000 mensen. Van hen gaf 63% aan achter de invoering van deze APV te staan.

Mandje paddenstoelen

© TSViPhoto

Omdat de gemeente Apeldoorn voor een groot deel uit groen bestaat speelt dit onderwerp hier sterk. In de APV wordt gesproken over het grootschalig uitsteken, plukken of bij zich hebben van bloemen, het sprokkelen of bij zich hebben van gesprokkeld hout, het verwijderen van paddenstoelen van hun groeiplaats en het grootschalig verzamelen van zaden, vruchten en noten van bomen, struiken en planten.

Zoveel mag: twee handjes

© Szabolcs Molnar, Pixabay

Liefde voor de natuur overdragen

Grootschalig oogsten mag niet. Maar wat mag dan wel? "Eén of twee handen vol" is daarop het antwoord van wethouder Huizer. "Er moeten voor ouders mogelijkheden blijven de liefde voor de natuur over te dragen. Daarbij kan je denken aan dingen laten zien, voelen en proeven." Voor de boa's die tot heden machteloos toekeken is er nu de mogelijkheid deze ongunstige trend te keren. Wildpluk workshops mogen ondertussen ook wel nagaan in hoeverre zij binnen de nieuwe regels blijven en de natuur niet schaden.

Die komen hier echt niet voor

Yvonne Zwikker

Bij een wandeling over de camping in het voormalige Oost-Duitsland vonden we vorig jaar een tentenveldje met de Oder aan je voeten. Het was alleen bedoeld voor trekkers op de fiets gaf de eigenaresse aan.

Ik had een kruiwagen naast de receptie zien staan. En na een paar keer lopen stonden we ideaal met toestemming van de eigenaresse. Die plek trok me ook omdat ik twee statieven naast elkaar aan de oever had zien staan met twee indrukwekkende fototoestellen daarop. Op een paar meter afstand van die statieven bevonden zich twee tentjes met twee daarbij behorende mannen. Het bleken Duitse vrienden met een passie voor vogels. We deelden ons enthousiasme. De Duitse namen van de vogels hadden wij niet paraat, maar vogelboekjes brachten uitkomst. Er landde van alles in een dode boom aan de overkant van de Oder. Op een gegeven moment hoorde en zag Wout, mijn levensgezel, bijeneters. Ik had ze net gemist. Hij vertelde het enthousiast aan onze vogel liefhebbende burens. Die keken hem aan of ze het in Keulen hoorden donderen. "Die komen hier echt niet voor", was hun stellige antwoord.

In het dichtbijgelegen bezoekerscentrum kregen we diezelfde dag een fraaie documentaire over de bijeneterskolonie in dit natuurgebied langs de Oder te zien.

We zouden onze burens aanraden ook eens naar dat bezoekerscentrum te gaan. We verheugden ons al op hun verbazing en uiteraard ons gelijk. Die Hollandse vogelaar was geen fantast, bleek. Maar terug op de camping vonden we geen tenten en statieven meer. Ze waren gevlogen helaas.

Heiligschennis

Wolter Ternaat

Zwervend in mei op de Veluwe zag ik een opvallende vlinder. Ik heb er snel een foto gemaakt. De foto is daarom onscherp. Ik meende een St. Jacobsvlinder te herkennen. Rode en zwarte vleugels met op de zwarte vleugels een paar bloedrode stippen.

Deze overdag actieve nachtvlinder zet eitjes af op het St. Jacobskruid, vandaar de naamgeving. De geelzwarte rupsen eten van het giftige St. Jacobskruid, maar daar kunnen de rupsen tegen. Het gif wordt zelfs doorgegeven aan de volwassen vlinder. Het rood-zwarte uniform van de St. Jacobsvlinder en de geel-zwart gestreepte pyjama van de rups dienen om belagers te waarschuwen. De vlinder vliegt vanaf april, de rupsen verschijnen in juli.

Thuisgekomen bekijk ik nog eens de foto om er zeker van te zijn dat het niet de sterk gelijkende St. Jansvlinder is. Het aantal rode stippen, twee op de foto, geeft uitsluitsel.

St. Jansvlinder

© Yvonne Verhoef-Witz

St. Jacobs of St. Jansvlinder?

© Wolter Ternaat

De St. Jansvlinder heeft meer dan twee stippen. Obsidentify geeft ondertussen een verwarrende uitslag, namelijk St. Janskruid. Duidelijk, hier wordt de plant bedoeld waarop de vlinder zit. Is het dan toch een St. Jansvlinder?

Daarom maar even naar de vlinderstichting gegoogeld om op zoek te gaan naar een verklaring voor deze heiligschennis. St. Jansvlinders blijken niets te maken te hebben met St. Janskruid. Wel met St. Jansdag, half juni, rond welke tijd hun rupsen uitkruipen. St. Jansvlinders bezoeken distels en hun waardplanten zijn rolklaversoorten. Ik denk nu dat het gewoon een vermoeide St. Jacobsvlinder was die even van heilige wisselde om bij te komen.

De Groene Mal

Ria Brouwers

De naam is intrigerend: Groene Mal. Op mijn Groencursus rond 2013 werd er lovend over gesproken. Want, nee, het is geen groene gekkigheid. De Groene Mal van Apeldoorn is een gemeentelijk plan uit 2002 om de natuur te behouden en te verbeteren. Veel van de voornemens zijn uitgevoerd, sommige nog niet, andere zijn in de knel gekomen. Na bijna een kwarteeuw maakt de gemeente samen met partnerorganisaties – IVN is er ook bij – de balans op. De uitkomsten vormen de basis voor een nieuw plan dat binnenkort verschijnt.

De Groene Mal van 2002

Of je de naam kent of niet, resultaten van de Groene Mal ken je vast wel. De herinrichting van de Deventerstraat bijvoorbeeld, met wilde bloemen in de middenberm. De herstelde Grift en de vrolijk stromende beken en sprengen door de stad, het fraaie Amalia-park. En wie kent niet het park Zuidbroek, een eigentijds stuk groen in een nieuwe stadswijk, of de wateringen aan de oostkant van de stad met uitbundige begroeiing. Al deze initiatieven brengen de natuur dichterbij de mensen. Zij belichamen de 'zeven belangrijke structuren' opgesomd in het beleidsplan: beken & sprengen, lanen, parken, kanaalzone, grote groengebieden, wateringen en de groene wiggen.

"Wat vind jij het nou mooiste resultaat van de Groene Mal?", vraag ik Rick Lieveise, adviseur van de gemeente voor groen en klimaat en projectleider van het nieuwe plan. Zijn antwoord verbaast niet: "De wig Zuidbroek, met aansluitend het Weteringsebroek-Drostendal." Hier is een gebied van ruim 100 hectare natuurontwikkeling gerealiseerd, waarin waterberging, ecologische verbindingzones en recreatievoorzieningen hand in hand gaan.

© Ria Brouwers

Drostendal In 2016 is aan de oostkant van de A50 agrarisch gebied omgezet in natuur, ter hoogte van het Zuidbroekpark. Door dit snelgroeiend bos loopt een wandelpad, gedeeltelijk over vlonders.

Wiggen – verbindingzones en splijtzwammen

De wiggen zijn een verhaal apart. De redenering in de Groene Mal was dat het landelijk gebied ten oosten van Apeldoorn te weinig natuur bood aan het groeiend aantal inwoners aan die kant van de stad. Terwijl de westkant van Apeldoorn ligt ingebed in de bossen van de Veluwe, domineert aan de oostzijde de A50. Daar zijn groengebieden gepland, die via een wig de stad in moeten prikken. Wiggen zijn dus verbindingzones tussen het buitengebied en de stad.

Sprengbeek winkelcentrum Kerschoten © Ria Brouwers

De vier wiggen zijn het al genoemde Zuidbroek, Zonnehoeve, het Elsbos bij het Beekbergerwoud, en Wolvenbos. Zuidbroek is een succes, maar het is niet overal goed gegaan. Sommige wiggen vertonen kenmerken van die andere betekenis van het woord: splijtzwam. De groene wig Zonnehoeve had een zware wig moeten zijn die, via het bos van Groot Schuilenburg, het landgoed Woudhuis met de stad zou verbinden. Wie daar nu gaat kijken ziet een grote bouwmarkt. Een fors obstakel dat in het nieuwe plan 'gerepareerd' moet worden. Gerepareerd? Ja, waarschijnlijk door compensatie met groen elders.

Iets verder naar het zuiden ligt een ander zorgkind. De wig die het Matenpark moet verbinden met het Beekbergerwoud staat onder druk vanwege de voorgenomen woningbouw; daarover ontstond vorig jaar al politieke commotie (AD, 9 januari 2024). Lieveise heeft goede hoop dat die groene wig er komt en dat het Beekbergerwoud voldoende 'ademruimte' houdt. "Want een overkoepelend resultaat van de Groene Mal", zegt hij, "is het toegenomen besef dat groen en water erg belangrijk zijn voor ons welbevinden. Die twee zullen in het nieuwe plan nog meer dan eerst samen opgaan, vandaar de naam 'Groen-blauwe hoofdstructuur'."

Weteringse Broek © W.A. Kuijpers

Hulpmiddelen om de natuur in te gaan

Saskia Kattemölle

Een korte artikelenserie als inspiratie wanneer wandelen door de natuur niet zo makkelijk meer gaat. In deze Groenvoer ga ik in gesprek met Michiel Visch. Michiel Visch - een gedreven amateurfotograaf - is lid van de IVN-werkgroep natuurfotografie en van de paddenstoelenwerkgroep van de KNNV. Zie ook zijn website www.michiel.visch.org. Genoeg redenen om de natuur in te willen. Maar al jaren gaat dat steeds moeilijker. Toch kwam ik hem een keer tegen tijdens een paddenstoelenexcursie waarbij hij tot mijn verbazing overal kon komen waar ik liep.

Een uitdaging om mobiel te blijven

Om zoveel mogelijk te kunnen blijven doen op een plezierige en praktische manier, is Michiel actief op zoek gegaan naar wat hij nodig heeft. Als fotograaf wil je dicht bij een te fotograferen object kunnen komen en dat is niet altijd op een makkelijk te bereiken plaats. Hij gebruikt bijvoorbeeld een flipstick, een wandelstok met een zadelzitting. Heel handig om ook even een rustpauze te kunnen inlassen tijdens een korte excursie. Maar dat was niet genoeg, de pijn in zijn lichaam maakte het niet meer mogelijk om lang te lopen. Hij merkte wel dat het hielp om niet op de pijn te focussen. Hoe meer afleiding, hoe minder pijn.

Flipstick

© Saskia Kattemölle

Een elektrische step

Dus verder zoeken om op pad te kunnen. Michiel heeft een technische achtergrond, weet wat praktisch is, en wat er mogelijk zou kunnen zijn. Zo kwam hij in 2017 na 3 jaar zoeken uit bij de elektrische step 'Saxonette Oliver 500'. Deze step is oorspronkelijk in Duitsland ontwikkeld om op een bedrijventerrein te gebruiken. Maar Michiel rijdt er met gemak mee door ruig terrein. De step is klein en compact op te vouwen waardoor hij in bijna elke kofferbak past. De step is voor mensen met een mobiliteitsbeperking goedgekeurd om als 'scootmobiel' te gebruiken op openbare wegen (mits verzekerd als scootmobiel). Daardoor kan je er ook mee op het voetpad rijden. De snelheid is traploos regelbaar, wat heel fijn is; de step kan maximaal 25 km per uur. De step vraagt wel flexibiliteit van de gebruiker ten aanzien van balans en motoriek, om goed te kunnen sturen en remmen. Regelmatig maakt Michiel mee dat handhavers de wetgeving niet goed interpreteren omdat de step er niet uitziet als gehandicaptenvervoer. Hij krijgt dan onterecht commentaar.

Tegelijkertijd vindt hij het ergerlijk dat er een groot verschil zit tussen wat ontwikkeld wordt voor gehandicapte sporters, en de 'massaproducten' voor de rest van de mensen die aangepast vervoer nodig hebben. De hulpmiddelen die hij aangeboden kreeg door de WMO pasten niet in zijn situatie.

De nieuwe fiets

© Saskia Kattemölle

Een andere stap

Michiel probeert nu een fiets uit waarbij hij zelf kan fietsen. Hij ontdekte een voorzetstuk op twee kleine wielen naast elkaar. Het heeft een systeem waarbij het mogelijk is om probleemloos te sturen en veilig over oneffenheden te rijden. Zelf in beweging blijven is een grote wens. En dat er een krat opzit waarin hij bijvoorbeeld fotoapparatuur kwijt kan maakt het extra functioneel. Het bevestigen op een gewone fiets op de plaats van het voorwiel vraagt wel wat handigheid. Maar dat is geen probleem voor hem. Deze zoektocht maakt het voor Michiel mogelijk om te kunnen blijven genieten van IVN-activiteiten op de Veluwe.

Saxonette Oliver 500

© Michiel Visch

Maarten maakt deel uit van het team van de landschappencursus van IVN.

Met hem ga ik op pad. We spreken af om acht uur in de ochtend bij parkeerplaats de Vossebelt langs de Aardhuisweg naar Uddel. Maarten koos ervoor om op de Veluwe te wandelen omdat het een uniek oud landschap is waar in de basis maar weinig is veranderd sinds de laatste ijstijd. In de stilte van de vroege ochtend, uitkijkend over de glooiende hei naar de bosranden, komt het verhaal van Maarten over het ontstaan van de Veluwe tot leven.

Achtergrond

De ouders van Maarten waren alle twee bioloog en gingen met het gezin vaak naar de Veluwe. Daar werd hij vogelaar en groeide zijn liefde voor het landschap. Zijn broer ging net als zijn ouders biologie studeren. Voor Maarten een reden om net een andere kant op te gaan.

Werk en landschap

Maarten is aardwetenschapper aan de VU Amsterdam en doet voor zijn werk onder andere onderzoek naar de vorming van kustduinen op Texel. Dat onderzoek kan ook meer duidelijkheid geven over de vorming van de stuifzandduinen op de Veluwe na de laatste ijstijd. De diverse grootte en vormen van zandkorreltjes en de rol van wind hebben hier namelijk effect op. Tijdens het wandelen ziet Maarten meer dan wat de meeste mensen opvalt. Hij vertelt dat de woorden 'podzolbodem' en 'sneeuwsmeltwaterdal' tijdens een wandeling niet uit zijn hoofd verdwijnen. Hij ziet er overal voorbeelden van.

We zien de plaatsen waar gesmolten sneeuw als watermassa een uitweg zocht, zand meesleurde en lang-gerekte en breed uitwaaiierende dalen vormde toen de aarde opwarmde. En overal op de Veluwe is de zand-rige podzolbodem aanwezig. Ook bewoners komen we tegen. Een flinke zandhagedis schiet weg. We zien op de zandige delen van de paden een soort cluster van gaatjes in de zandbodem. Duidelijk een gunstig zonnige plek waar zandbijen nestelen. Rond de gaatjes zien we de kleur van de verschillende horizonten (lagen) in de podzolbodem: lichtgeel tot donkerbruin en oranje.

Landschappencursus

De landschappencursus is opgezet door Willem Kuijpers. Maarten kwam via de NGO-1 (natuurgidsen-opleiding) in contact met Willem en al snel sloot hij zich aan bij het cursusteam. "Ik volgde deze cursus en hij heeft mijn kennis verdiept. De uitleg met interactieve dia's over de verschuivingen van aardlagen verduidelijkte mij de vorming van stuwwallen op de Veluwe. Ook werd mijn nieuwsgierigheid vergroot naar de geschiedenis van bodem en landschap. De gegeven tips voor weblinks van hoogte-viewers en bodemkaarten geven zoveel inzicht dat ik erover blijf lezen." Maar daarna naar buiten, zegt Maarten. "Excursies geven de verbinding tussen de theorie en hoe het landschap zich in de loop van de tijd heeft ontwikkeld." Excursies voorbereiden is wat Maarten het liefste doet, alleen of nog beter: samen met de andere leden van het vernieuwde team. Samen hebben zij afgelopen voorjaar met veel plezier de vernieuwde Landschappen-1 cursus verzorgd. Hij is veel op pad voor systematische vogeltellingen op de Veluwe en rond de IJsselvallei. Dat geeft mooie kansen om op zoek te gaan naar nog meer variatie in voorbeelden voor de cursus.

Prikbord

Ledencafé 30 september

Het IVN Ledencafé op 30 september biedt een gevarieerd programma. Om te beginnen neemt Nathan Veenstra van de Wespenstichting, <https://wespenstichting.nl/> ons mee in de wonderde wereld van wespen. Hoe fascinerend, nuttig en alom aanwezig zijn deze diertjes en wat zijn er een boel soorten. Na de pauze horen we over 'Biodiversiteit in de wijk Welgelegen'. De wijkraad vertelt over de groene initiatieven in de wijk en over de organisatie ervan.

Aanmelden: www.ivn-apeldoorn.nl

Wesp © Andreas Lischka, Pixabay

Herenboerderij Loenen

Wil je zien hoe er op een herenboerderij natuurgedreven geboerd wordt, wandel dan op zondag 21 september, van 13.30 tot 16.00 uur, mee met IVN-gidsen op De Groote Modderkolk in Loenen. Opgave via www.ivn-apeldoorn.nl

Felwa - Natuur in transitie

Fotografen Arja Hop (1968) en Peter Svenson (1956-2025) zijn gefascineerd door de Veluwe en door planten die de bewoners van het gebied duizenden jaren geleden al kenden en gebruikten. Oude plantennamen verwijzen vaak naar lokale gebruiken, zoals fluithout en vlooienskruud.

In CODA Museum is de fotoexpositie Felwa (de oude Germaanse omschrijving van de Veluwe) t/m 26 oktober te bekijken.

Meer informatie: www.coda.nl

Antwoorden quiz

1 Groot dooiermos, **2** Witstippelschildmos, **3** Gewoon schriftmos, **4** Friezakbekermos, **5** Open rendiermos, **6** Varkenspootje

www.ivn-apeldoorn.nl

Sinaasappelplant © Hans, Pixabay

Lezingen Groei & Bloei

Op de derde dinsdagavond van de maand organiseert Groei & Bloei Apeldoorn lezingen, in De Hofstad, om 20:00 uur.

Op 16 september gaat de lezing over 'Citrusplanten van paleis Het Loo en het onderhoud hiervan'. In de tuinen van het paleis staan eeuwenoude citrusplanten die een speciale verzorging nodig hebben om ieder jaar weer bloemen en vruchten te geven. Martien Bouwmeester van de tuindienst van het paleis weet er alles van en komt erover vertellen.

Op 18 november gaat de lezing over 'Wilde planten'. Martin Stevens komt vertellen over het belang van wilde planten voor de biodiversiteit: vlinders, bijen, zweefvliegen, vogels en andere dieren leven erin en eten ervan. Wilde planten zijn vaak de voorouders van gecultiveerde tuinplanten. Stevens deelt zijn ervaringen met het houden van wilde planten in eigen tuin.

Meer informatie: apeldoorn.groei.nl

IVN-bakfiets © Nienke Zielhuis

Promotieteam

Het IVN Promotieteam is in het najaar actief tijdens diverse markten: zaterdag 20 september 10-16 uur - Natuur- en Hobbymarkt Ugchelen, voor dorps huis Ugchelens Belang zaterdag 4 oktober Vrijwilligersmarkt in Orpheus zondag 19 oktober, 10.30-16.30 uur Berg&Bos Paddenstoelweekend zaterdag 25 oktober, 10-16 uur herfstmarkt Stadsakkers

Ruïne De Nijenbeek

Op 12 oktober om 11:30 uur organiseert de IVN-werkgroep Ledencafé een bezoek aan het landgoed De Poll in Voorst, inclusief een rondleiding in de ruïne De Nijenbeek. Deze unieke plek in de uiterwaarden van de IJssel dateert uit de 13e eeuw. De excursie is alleen voor IVN leden. Opgave voor 25 september: www.ivn-apeldoorn.nl

Ruïne Nijenbeek © Monic Breed

Vogels tellen Bussloo

Vogelwerkgroep Oost-Veluwe telt van september tot en met april op de eerste zondag van de maand de vogels op en rond recreatieplas Bussloo. Nieuwe deelnemers zijn welkom, ervaring niet speciaal vereist.

Deze telling leent zich bij uitstek voor een eerste kennismaking met het observeren van vogels.

Meer informatie: www.vwg-oostveluwe.nl/tellingen/gebiedstellingen/bussloo

Kunst over veranderende natuur

Tot eind november 2025 is in CODA Museum de tentoonstelling Holy Shit - Kunst over een veranderend landschap bekijken. Kunstenaars Milah van Zuilen, Beppe Kessler en Jeroen Jongeleen, maken de gevolgen van de stikstofcrisis op de (Veluwe) natuur zichtbaar en voelbaar.

Meer informatie: www.coda.nl

Paddenstoelen activiteiten

In de herfstvakantie (19 t/m 26 oktober) kun je de Paddenstoelenroute in park Berg & Bos wandelen. Dit is een individueel te lopen, bewegwijzerde route, met naambordjes en interessante 'weetjes'. Op zondag 19 oktober zijn er vanaf het Theehuis twee IVN-excursies, om 10:30 en om 14:00. Ook het IVN-promotieteam is dan aanwezig. Op woensdagochtend 23 oktober is er een activiteit voor de jeugd. Meer informatie: www.ivn-apeldoorn.nl

Beleef de natuur

*Kinderuitspraak
opgetekend door Janneke Niessen*

Kunst en natuur

Jona en de Vis

© Monic Breed

Monic Breed

Achter de Ichtusschool in Zevenhuizen, staat een kleurrijke vis waaruit een mensfiguur wordt gelanceerd. Gezien de naam van de school was het niet moeilijk te bedenken dat het om Jona en de walvis gaat. Ichtus betekent in het Grieks 'vis' en is het symbool van het christendom. Het beeld is gemaakt door de Apeldoornse kunstenaar Harry Meek.

Quiz

Janneke Niessen

Als alles uitgebloeid is na de zomer, ga dan korstmossen bekijken met een loep. Er gaat dan een wonderlijke wereld voor je open. Er zijn wel 800 soorten in Nederland te vinden in allerlei kleuren en vormen en je kunt ze overal vinden.

Hier alvast een voorproefje. Probeer ze op naam te brengen met de online determinatie: <https://www.verspreidingsatlas.nl/determinatie/korstmossen>

© Carolien Londerman 2, 5, 6
© Janneke Niessen 1,3,4

